

Onderzoek naar beschermde soorten in het plangebied Ter Horst 21 te Oosteind (gemeente Oosterhout)

Opdrachtgever: Mureau Advies Wagenberg

Augustus 2017

Ecologisch Adviesbureau Cools

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Toetsing onderzoeksresultaten aan de Wet natuurbescherming.....	2
2.1. Vogels	2
2.1.1. Algemene beschrijving	2
2.1.2. Situatie binnen het plangebied en gevolgen door de geplande activiteiten	3
2.2. Soorten van Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern en Verdrag van Bonn	3
2.2.1. Algemene beschrijving	3
2.2.2. Situatie binnen het plangebied en gevolgen door de geplande activiteiten	4
2.3. Andere soorten.....	5
2.3.1. Algemene beschrijving	5
2.3.2. Situatie binnen het plangebied en gevolgen door de geplande activiteiten	5
2.4. Zorgplicht voor dieren en planten.....	6
2.5. Conclusies.....	6
3. Literatuur en bronvermelding	6

1. Inleiding

Het voornemen is om het plangebied Ter Horst 21 te Oosteind (gemeente Oosterhout) herin te richten. De initiatiefnemers zijn voornemens de intensieve veehouderij aan Ter Horst 21 te beëindigen en het merendeel van de aanwezige bedrijfsgebouwen en voorzieningen ten behoeve van de intensieve veehouderij te verwijderen. De bestaande woonboerderij en een vrijstaand bijgebouw worden gehandhaafd. Alvorens gestart kan worden met deze werkzaamheden dient in het kader van de Wet natuurbescherming te worden nagegaan welke natuurwaarden binnen het plangebied aanwezig (kunnen) zijn, in welke mate deze natuurwaarden beschermd zijn, in hoeverre deze beschermde natuurwaarden worden aangetast door de geplande activiteiten en of de aanvraag van een ontheffing noodzakelijk is.

Door Mureau Advies is aan het Ecologisch Adviesbureau Cools de opdracht verleend om een quick scan uit te voeren naar de eventueel aanwezige beschermde natuurwaarden binnen het plangebied. Op 28 juli 2017 is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van beschermde planten- en diersoorten.

2. Toetsing onderzoeksresultaten aan de Wet natuurbescherming

Vanaf 1 januari 2017 geldt de Wet natuurbescherming. Deze wet vervangt drie wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en faunawet.

De Wet natuurbescherming kent drie categorieën beschermde soorten:

- alle van nature in Nederland in het wild levende vogels worden beschermd volgens het beschermingsregime van de Vogelrichtlijn;
- soorten beschermd volgens de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn;
- 'andere soorten': soorten die vanuit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

2.1. Vogels

2.1.1. Algemene beschrijving

In Noord-Brabant broeden circa 190 vogelsoorten. Het overgrote deel is zeer tot vrij zeldzaam en circa 30 vogelsoorten zijn (zeer) algemeen.

Met betrekking tot de vogelsoorten gelden vier verbodsartikelen:

Art 3.1 lid 1: Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.

Art 3.1 lid 2: Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.

Art 3.1 lid 3: Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben.

Art 3.1 lid 4 en 5: Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Lijst van jaarrond beschermde vogelnesten

Vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Op de volgende vier categorieën gelden de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming het gehele jaar:

1. Nesten van de steenuil die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders (roek, gierzwaluw en huismus) die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en beperkt beschikbaar.

3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en beperkt beschikbaar. Van de 5 soorten broeden de slechtvalk, grote gele kwikstaart, ooievaar en kerkuil zeer tot tamelijk zelden in Noord-Brabant.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen. Van de 7 soorten broeden de boomvalk, buizerd, havik, sperwer, wespendif en ransuil in Noord-Brabant.

Tot de categorie 5 behoren vogelsoorten die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Tot de categorie 5 behoren momenteel 34 vogelsoorten, waarvan het overgrote deel ook broedt in Noord-Brabant. De draaihals, tapuit, brilduiker, glanskop en hop broeden echter zeer zeldzaam in Noord-Brabant. Daarentegen behoren tot de lijst ook enkele (zeer) algemene soorten, te weten de ekster, zwarte kraai, koolmees, pimpelmees en spreeuw. Andere (minder algemene) soorten die tot de categorie 5 behoren zijn de boerenzwaluw, huiszwaluw, oeverzwaluw, ijsvogel, blauwe reiger, groene specht, zwarte specht, grote en kleine bonte specht, bosuil, torenvalk, bonte en grauwe vliegenvanger, boomklever, boomkruiper, zwarte mees, gekraagde en zwarte roodstaart. De soorten uit de categorie 5 vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

2.1.2. Situatie binnen het plangebied en gevolgen door de geplande activiteiten

Tijdens het onderzoek zijn binnen het plangebied geen huismussen vastgesteld. De te slopen bebouwing is niet geschikt als broedplaats van huismussen. Indien er huismussen binnen het plangebied voor zouden komen, dan is het woongedeelte (de boerderij) de meest geschikte locatie. Omdat het woongedeelte van de boerderij gehandhaafd blijft, en als woning dienst zal blijven doen, heeft sloop van de overige bebouwing geen nadelige effecten op de eventuele aanwezigheid van huismussen.

Ook is onderzoek verricht naar de eventuele aanwezigheid van broedende zwaluwen en gierzwaluwen. Voor gierzwaluwen is het gehele plangebied ongeschikt om er te broeden. De aanwezigheid van deze soort als broedvogel kan worden uitgesloten. Ook voor huiszwaluw en boerenzwaluw is de te slopen bebouwing niet geschikt, en beide soorten komen binnen het plangebied niet als broedvogel voor.

Met name uilen laten duidelijke sporen van hun aanwezigheid achter. Daarbij gaat het om uitwerpselen, braakballen, of ruiveren. Geen van deze sporen zijn binnen de bebouwing vastgesteld. De aanwezigheid van broedende uilen kan dan ook worden uitgesloten.

Wel zijn er tijdens het onderzoek binnen de te slopen bebouwing twee oude vogelnesten vastgesteld. Het ging hierbij om een oud nest van de merel en een oud nest van een duif, waarschijnlijk de houtduif. Het merelnest betrof een volledig nest, en is toen waarschijnlijk voor broeddoeleinden gebruikt. Het duivennest is mogelijk nooit als nest in gebruik geweest om er daadwerkelijk op te broeden. De aanwezigheid van deze twee oude nesten geeft aan dat er sporadisch wel eens een vogel in de te slopen bebouwing broedt, of er probeert te broeden.

De planning is om de te slopen gebouwen in of omstreeks november 2017 te slopen. In die periode van het jaar is de mogelijkheid dat er dan nog broedende vogels aanwezig zijn zo goed als zeker uitgesloten.

2.2. Soorten van Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern en Verdrag van Bonn

2.2.1. Algemene beschrijving

De Europees beschermde soorten, niet vogels zijnde, bestaan uit soorten van de Habitatrichtlijn bijlage IV onderdeel a inclusief het Verdrag van Bern bijlage II en het Verdrag van Bonn bijlage I, voor

zover hun natuurlijke verspreidingsgebied zich in Nederland bevindt. Tot deze soorten behoren ondermeer alle vleermuissoorten, boomkikker, heikikker, poelkikker, rugstreeppad, kamsalamander, gladde slang, drijvende waterweegbree, bever, noordse woelmuis, pimperlauwtje, gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker en de platte schijfkoren.

Met betrekking tot de diersoorten gelden vier verbodsartikelen:

Art 3.5 lid 1: Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.

Art 3.5 lid 4: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen.

Art 3.5 lid 3: Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.

Art 3.5 lid 2: Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren.

Met betrekking tot de plantensoorten geldt het verbodsartikel:

Art 3.5 lid 5: Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

2.2.2. Situatie binnen het plangebied en gevolgen door de geplande activiteiten.

Tijdens het onderzoek is behalve naar de fysieke aanwezigheid van vleermuizen ook gezocht naar sporen die vleermuizen eventueel achter kunnen laten. Daarbij gaat het om de eerste plaats om uitwerpselen. Ook worden soms urinestreekjes aangetroffen, of de afgeknaagde vleugeltjes van vlinders, vooral die van nachtvlinders. Zowel uitwerpselen als vleugeltjes van vlinders of nachtvlinders zijn niet vastgesteld. Een belangrijk deel van de te slopen bebouwing is voorzien van spouwmuur. Deze spouwmuur is echter grotendeels ontoegankelijk voor vleermuizen en de voormalige varkensstallen zijn tevens laag om aantrekkelijk te zijn voor vaste verblijfplaatsen van vleermuizen. Waar dak- en gevellijsten aanwezig zijn, zitten deze strak tegen de gevels, waardoor er achter deze lijsten geen geschikte ruimten zijn. Als gevolg van voormalig gebruik als onderkomen voor varkens zijn de stallen dusdanig afgewerkt dat ze als onderkomen voor vleermuizen niet geschikt zijn.

Als gevolg van de aard en het voormalige gebruik van de te slopen bebouwing wordt deze beschouwd als zijnde niet geschikt voor de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen (incl. winterverblijfplaatsen) van vleermuizen.

Om zich te verplaatsen van verblijfplaats naar foerageergebied en omgekeerd maken vleermuizen veelal gebruik van min of meer vaste vliegroutes. Hierbij maken ze meestal gebruik van lijnvormige landschapselementen. Dit kunnen bosranden, brede bospaden, kanalen, vaarten, houtwallen e.d. zijn. In stedelijke of bebouwde gebieden kan het daarbij ook om straten of wegen gaan, vooral als daar tevens een opgaande begroeiing van struiken of bomen aanwezig is. Ook kunnen ze de rooilijnen van gebouwen gebruiken als vaste vliegroute. Een belang van dergelijke vaste vliegroutes is onder andere dat ze beschutting bieden tegen ongunstige weersomstandigheden, met name wind, en bescherming tegen predatoren. Vaak wordt de vliegroute ook in enige mate als foerageergebied gebruikt. Gezien het ontbreken van noodzakelijke beschutting biedende lijnvormige landschapselementen binnen of direct nabij het plangebied is het uitgesloten dat een vaste vliegroute thans binnen het plangebied aanwezig is.

Op basis van een deskundigenoordeel kan worden gesteld dat binnen het plangebied (tamelijk) regelmatig enkele gewone dwergvleermuizen zullen foerageren. Het plangebied kan ook een enkele keer worden gebruikt als foerageergebied door de laatvlieger en ruige dwergvleermuis. Als foerageergebied voor vleermuizen zal het plangebied na realisatie van de voorgenomen sloop van een deel van de bebouwing niet in kwaliteit achteruitgaan. Na uitvoer van de geplande groene landschappelijke inpassing is het zeer waarschijnlijk dat er eerder sprake zal zijn van een verbetering van foeragemogelijkheden voor vleermuizen ten opzichte van de huidige situatie.

Voor de overige soorten die beschermd zijn volgens de Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern en Verdrag van Bonn is het plangebied niet geschikt als vaste verblijfplaats, groeiplaats, rustplaats en/of foeragegebied.

2.3. Andere soorten

2.3.1. Algemene beschrijving

De andere, 'nationale' soorten staan vermeld op in een bijlage van de wet die hoort bij artikel 3.10. Op deze bijlage staan soorten uit de soortgroepen zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten.

Met betrekking tot de diersoorten gelden twee verbodsartikelen:

Art 3.10 lid 1a: Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen.

Art 3.10 lid 1b: Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Het opzettelijk verontrusten en het verstoren van vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van andere soorten is in de Wet natuurbescherming niet (langer) verboden.

In de provincie Noord-Brabant zijn diverse soorten vrijgesteld van de bovengenoemde verboden bij activiteiten die betrekking hebben met ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw, aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer. Tot de soorten behoren onder andere de amfibiesoorten: bruine kikker, gewone pad, bastaardkikker en kleine watersalamander, de zoogdiersoorten: egel, haas, konijn, ree, vos, wild zwijn en diverse muizensoorten, zoals de huisspitsmuis, bosmuis, rosse woelmuis en veldmuis. Bunzing, hermelijn en wezel zijn vrijgesteld tot 1 oktober 2017.

Tot de diersoorten die niet zijn vrijgesteld behoren zoogdiersoorten zoals de das, eekhoorn, boom-marter, steenmarter, amfibie- en reptielsoorten zoals de vinpootsalamander, alpenwatersalamander, levendbarende hagedis en hazelworm, vlindersoorten zoals het gentiaanblauwtje, bruin dikkopje en kleine ijsvogelvlinder, libellensoorten zoals de bosbeekjuffer, gevlekte glanslibel en beekrombout en de vissoorten grote modderkruiper en beekprik.

Met betrekking tot de plantensoorten geldt het verbodsartikel:

Art 3.10 lid 1c: Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Beschermd zijn diverse zeldzame akkerplanten, zoals blauw guichelheil, wilde ridderspoor, korensla en naaldenkervel, alsook ondermeer dennenorchis, kranskarwij, rozenkransje en blaasvaren.

2.3.2. Situatie binnen het plangebied en gevolgen door de geplande activiteiten

Op basis van het onderzoek en een deskundigenoordeel kan worden bepaald dat binnen het plangebied van de soorten die behoren tot de categorie 'andere' soorten de bruine kikker, gewone pad en bastaardkikker en huisspitsmuis actueel dan wel potentieel kunnen voorkomen.

De genoemde amfibiesoorten zullen het plangebied maximaal gebruiken als 'doortrekroute' of mogelijk als tijdelijke schuilplaats onder stenen of hout. Van de huisspitsmuis kan binnen het plangebied een vaste verblijfplaats voorkomen. De functies die het plangebied eventueel actueel bezit voor de huisspitsmuis en de amfibiesoorten zullen door de geplande activiteiten niet verdwijnen. De genoemde soorten zijn in Noord-Brabant tevens vrijgesteld, waardoor de aanvraag van een ontheffing voor het vernielen of beschadigen van de vaste verblijf- en/of rustplaatsen niet noodzakelijk is.

Andere amfibie- en landzoogdiersoorten dan wel planten-, reptiel-, vis-, libelle- en/of dagvlindersoorten behorende tot de categorie 'andere' soorten komen actueel niet binnen het plangebied voor dan wel het plangebied is niet geschikt als vaste verblijfplaats, rustplaats en/of foeragegebied.

2.4. Zorgplicht voor dieren en planten

Of dier- en plantensoorten nu beschermd zijn of niet, iedereen moet voldoende rekening houden met in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. De wet erkent daarmee de intrinsieke waarde van in het wild levende soorten. De Memorie van Toelichting zegt het zo: “De zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld; de zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd”. Deze formulering van de zorgplicht brengt met zich mee dat wanneer u een bepaalde handeling wilt verrichten die gevolgen voor natuurwaarden zou kunnen hebben, u zich daaraan voorafgaand op de hoogte stelt van de aanwezige natuurwaarden, de kwetsbaarheid ervan en de mogelijke gevolgen daarvoor van uw handelen.

2.5. Conclusies

- De bruine kikker, gewone pad en bastaardkikker zullen het plangebied maximaal gebruiken als ‘doortrekroute’ of mogelijk als tijdelijke schuilplaats onder stenen of hout. Van de huisspitsmuis kan binnen het plangebied een vaste verblijfplaats voorkomen. De functies die het plangebied eventueel actueel bezit voor de huisspitsmuis en de amfibiesoorten zullen door de geplande activiteiten niet verdwijnen. De genoemde soorten zijn in Noord-Brabant tevens vrijgesteld, waardoor de aanvraag van een ontheffing voor het vernielen of beschadigen van de vaste verblijven/of rustplaatsen niet noodzakelijk is.
- De gewone dwergvleermuis, laatvlieger en ruige dwergvleermuis gebruiken het plangebied uitsluitend als foerageergebied. Het plangebied is actueel echter niet van essentieel belang als foerageergebied voor de vleermuizen. Voor een eventuele aantasting van het foerageergebied is de aanvraag van een ontheffing niet noodzakelijk. Vaste verblijfplaatsen dan wel vaste vliegroutes van vleermuizen zijn binnen het plangebied niet waargenomen.
- Van de vogelsoorten behorende tot de categorieën 1 t/m 5 van de lijst van jaarrond beschermde nesten zijn binnen het plangebied geen vaste verblijf- en/of rustplaatsen waargenomen. De te slopen bebouwing is actueel en potentieel niet geschikt als broedplaats van bijvoorbeeld de huismus, gierzwaluw of uilen.
- De planning is om de te slopen gebouwen in of omstreeks november 2017 te slopen. In die periode van het jaar is de mogelijkheid dat er dan nog broedende vogels aanwezig zijn zo goed als zeker uitgesloten.
- Op basis van de huidige inrichting en een deskundigenoordeel kan worden gesteld dat een gedetailleerder (jaarrond)onderzoek naar vleermuizen, broedvogels of andere beschermde soorten niet noodzakelijk is.

3. Literatuur en bronvermelding

Gedeputeerde Staten Noord-Brabant, 2017.

Verordening natuurbescherming Noord-Brabant. Den Bosch.

Ministerie van Economische Zaken, 2016.

Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2009.

Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. 's-Gravenhage.